WADOWICE

PLAC JANA PAWŁA II

1 Dawne Wadowice

2 **Hipotetyczny rozwój przestrzenny Wadowic w okresie od XIII-XVII w.**
Opracowanie: Karol Witkowski na podstawie *Wadowice miasto Jana Pawła II*, red. W. Zin, Kraków 1997

3 Pejzaż Wadowic

Dzieje Wadowic sięgają XIII wieku. Pierwsza wzmianka o mieście pochodzi z 1327 roku, natomiast prawa miejskie Wadowice otrzymały w 1430 roku. W dawnych czasach rozsławił je teolog i filozof Marcin Wadowita, profesor i dziekan Akademii Krakowskiej, który w XVII wieku ufundował szpital dla ubogich i wspierał wadowicką szkołę parafialną.

- miasto lokacyjne (XIII-XIV w.)
- rozwój miasta do końca XV w.
- rozwój miasta w XVI-XVII w.
- drogi, place
- główna droga (Zator, Mucharz)
- rzeka Choczenka
- podziały gruntów
- średniowieczne relikty podziałów gruntów
- umocnienia z bramami
- kościół
- cmentarz miejski
- ratusz
- szpital, szkoła
- Dom Prebendarza św. Anny
- Dom Browarny
- kościółek św. Krzyża (XVI w.)
- górny rynek
- targowica (Rynek bydlany)

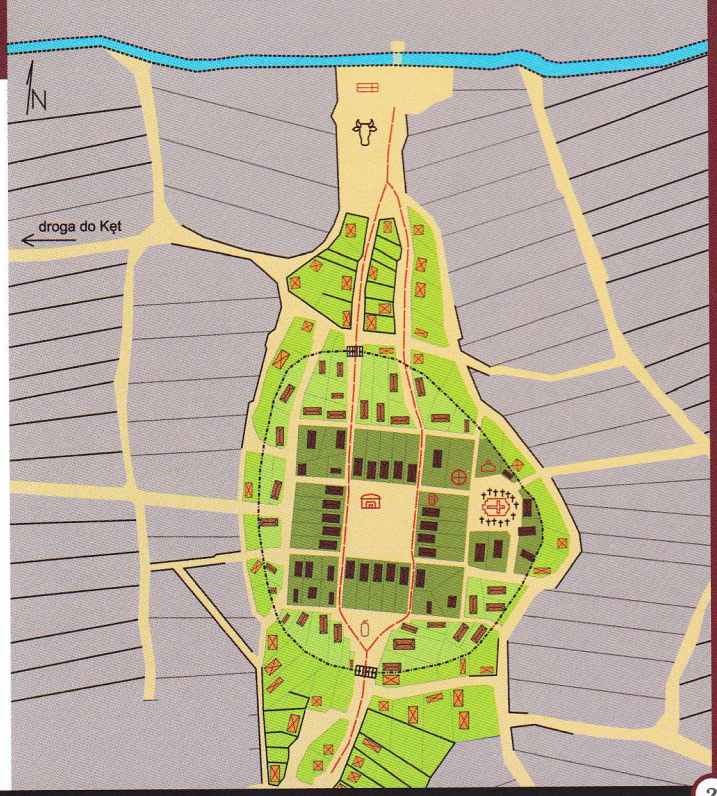

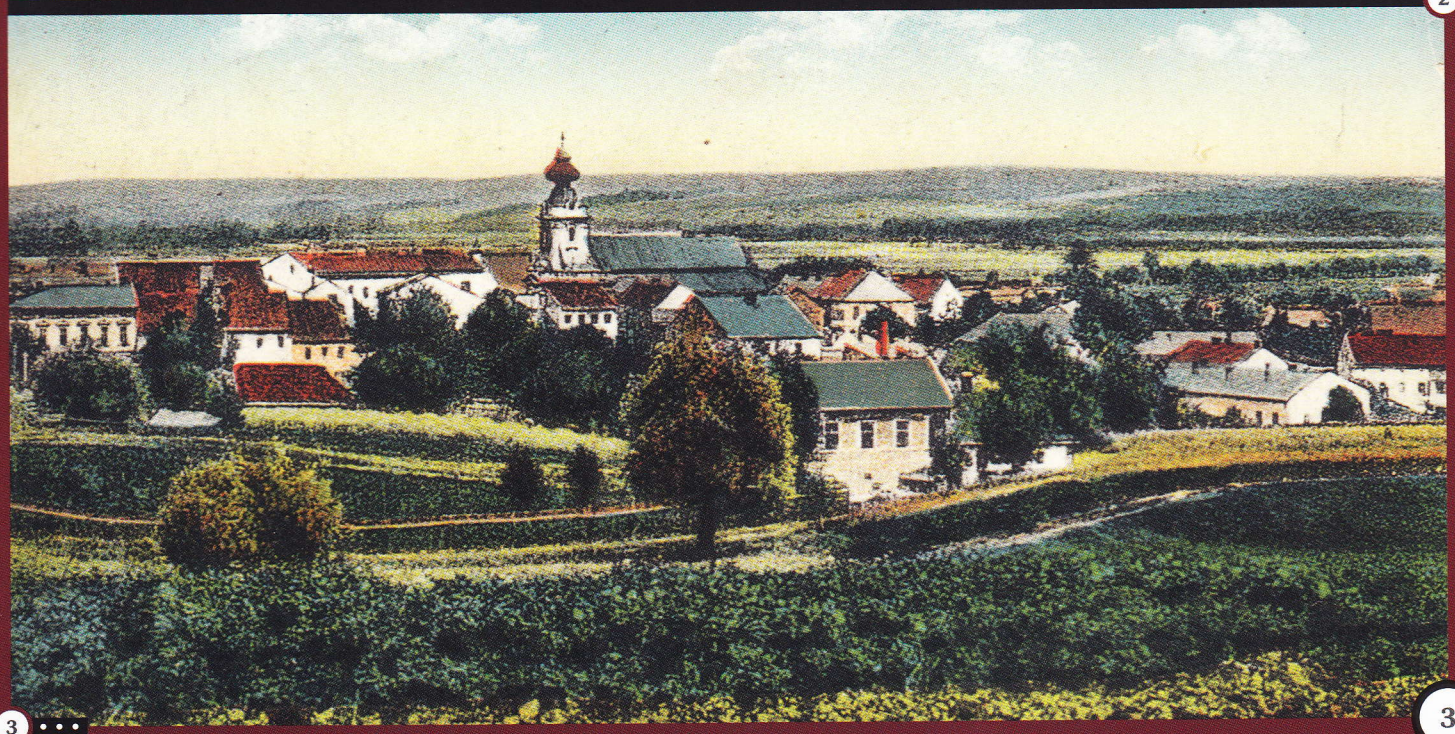

Średniowieczne Wadowice często niszczone były przez pożary i powodzie, a ludność ulegała epidemiom i zarazom, zatem dla podniesienia ich znaczenia i możliwości odbudowy po tragediach, kolejni władcy nadawali miastu różnorakie przywileje, głównie o charakterze gospodarczym.

1

W 1633 r. po raz pierwszy opisano w źródłach niewielką drewnianą budowlę na rynku będącą siedzibą władz miejskich. Także i ona, podobnie jak cała drewniana zabudowa miasteczka ulegała kilkakrotnemu zniszczeniu i była odbudowywana. Ten drewniany budynek ratusza był miejscem posiedzeń rajców i ławników miejskich oraz przechowywano w nim księgi miejskie i trzy pieczęcie. W 1726 r. budynek ten uległ kolejnemu pożarowi i po raz kolejny został odbudowany i umieszczono tu także więzienie miejskie.

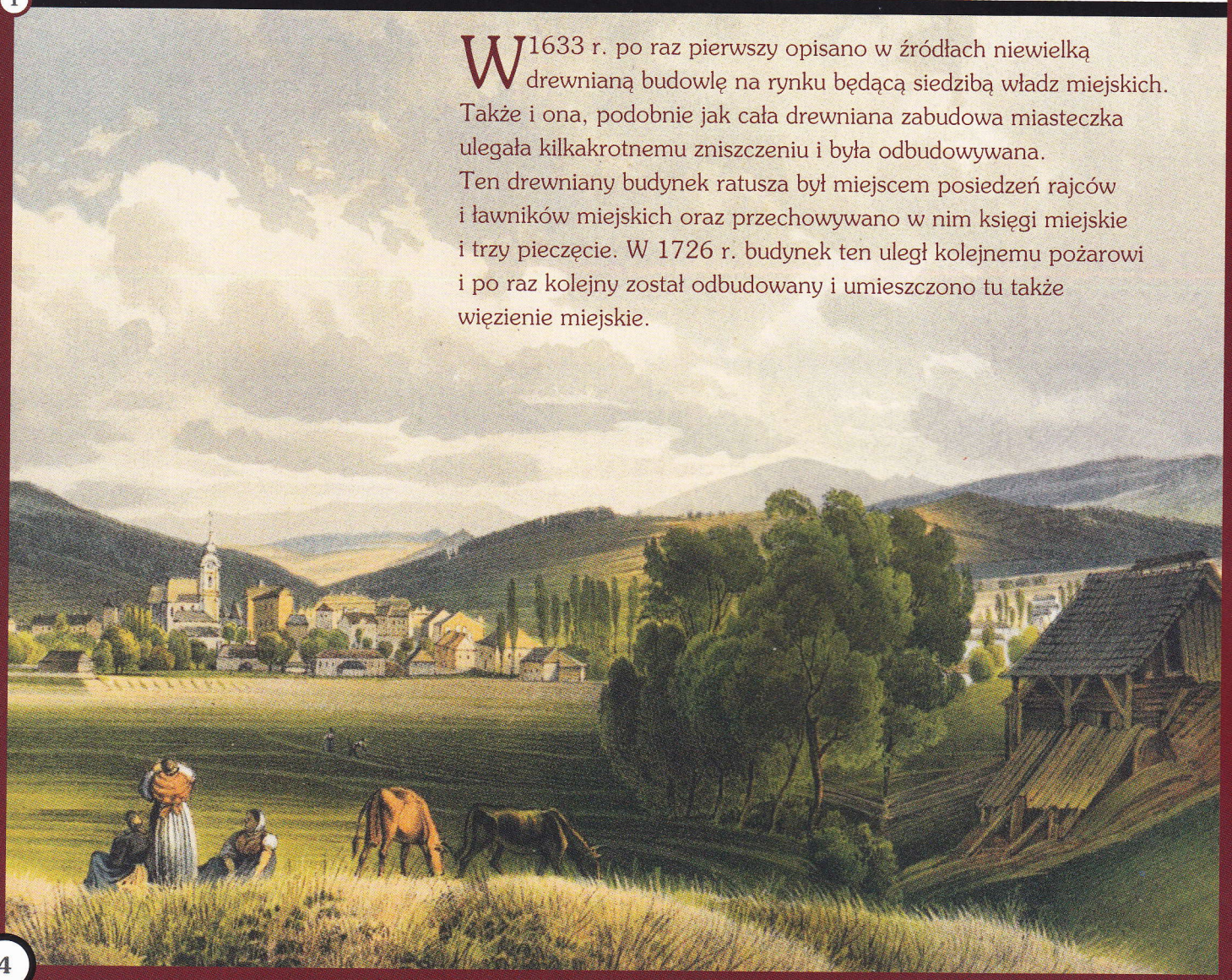

Na jednej z najstarszych map ziem polskich z 1563 r., na której zaznaczono Wadowice, kartograf Stanisław Porębski wyrysował niewielkie skupisko domków otaczających niewielki owal wolnej przestrzeni, oraz budynek kościoła stojący nieco poza owym kręgiem w stronę zachodnią.

Wadowice musiały być istotnym ośrodkiem handlu płodami rolnymi, a szczególnie zbożem, skoro zachowały się informacje o istnieniu tzw. miary zbożowej wadowickiej. A kiedy miasto rozrosło się wyznaczono nowy plac dla handlu zbożem, nadając mu nazwę Rynku Zbożowego (potocznie Zbożnego – dzisiejszy plac Tadeusza Kościuszki). Był i trzeci plac targowy w mieście, zwany Rynkiem Bydlanym, czyli targowicą. Zlokalizowano go poza zabudową miasteczka, za dawną północną bramą, w dolinie Choczenki, gdzie dzisiaj stoją bloki placu Obrońców Westerplatte.

1 Panorama Wadowic na akwareli autorstwa Rudolfa Alta z 1843 r.

2 Księstwa Oświęcimskie i Zatorskie. Mapa z połowy XVI w.

3 Portret Marcina Wadowity

1

2

W dni jarmarków na rynku stawały rzędy kramów zwanych z niemiecka sztandami, a na nich wadowiccy kupcy oraz przybywający do miasta okoliczni włościanie czy handlowcy z innych miejscowości wystawiali swoje towary. Jarmarki organizowane do dzisiaj wywodzą się z przywilejów jarmarcznych, jakie miasto otrzymało w XV i XVI w. Na fotografii jarmark na rynku na przełomie XIX i XX wieku.

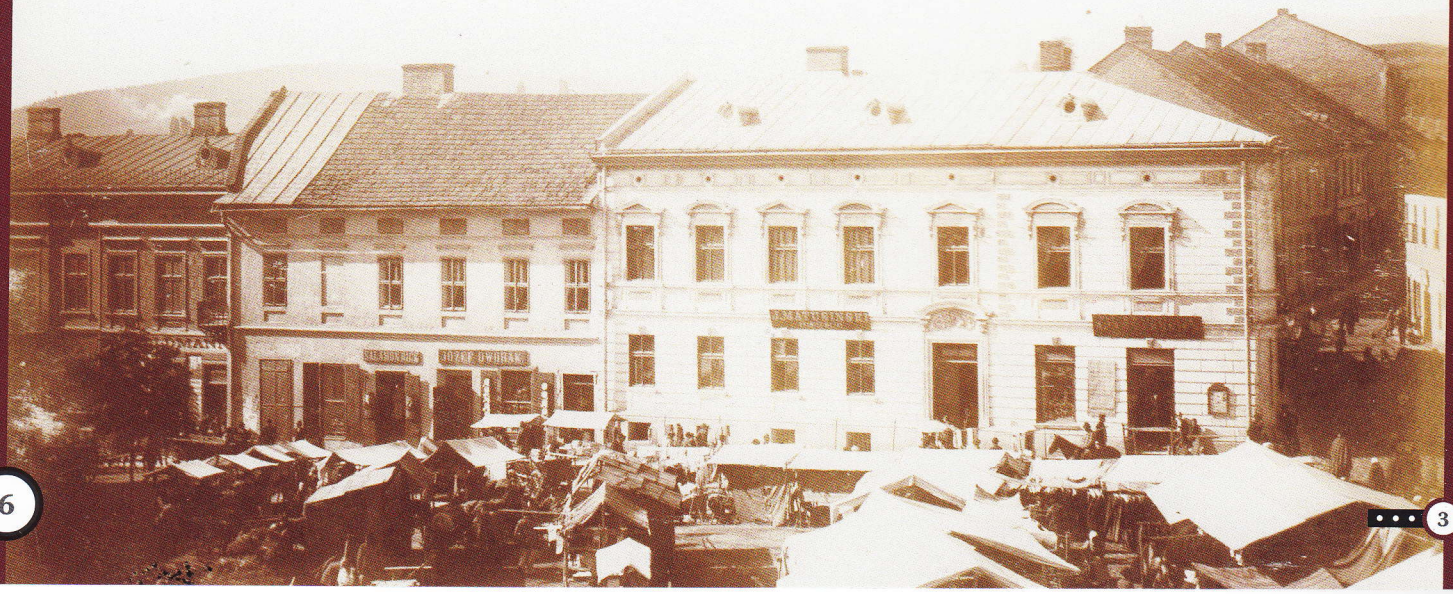

3

W okresie galicyjskim rynek nadal spełniał swoje podstawowe funkcje – centrum handlowego i miejsca ważnych wydarzeń społecznych. Po likwidacji cmentarza wokół kościoła i założeniu nowego na południowych krańcach miasta, świątynię rozbudowano a u schyłku XIX w. dzięki wybitnemu architektowi krakowskiemu Tomaszowi Prylińskiemu (autorowi obecnego wyglądu krakowskich Sukiennic) świątynia uzyskała dzisiejszy wystrój.

1 Jarmark na Rynku

2 Rynek wadowicki

3 Charakterystyczny widok głównego placu miasta wypełnionego w dzień targowy kramami

4 Fasada kościoła parafialnego w II połowie XIX wieku

5 Kościół parafialny widziany od strony zakrystii w 1913 r.

6 Fasada kościoła parafialnego z przełomu wieków

7 Rynek w okresie galicyjskim

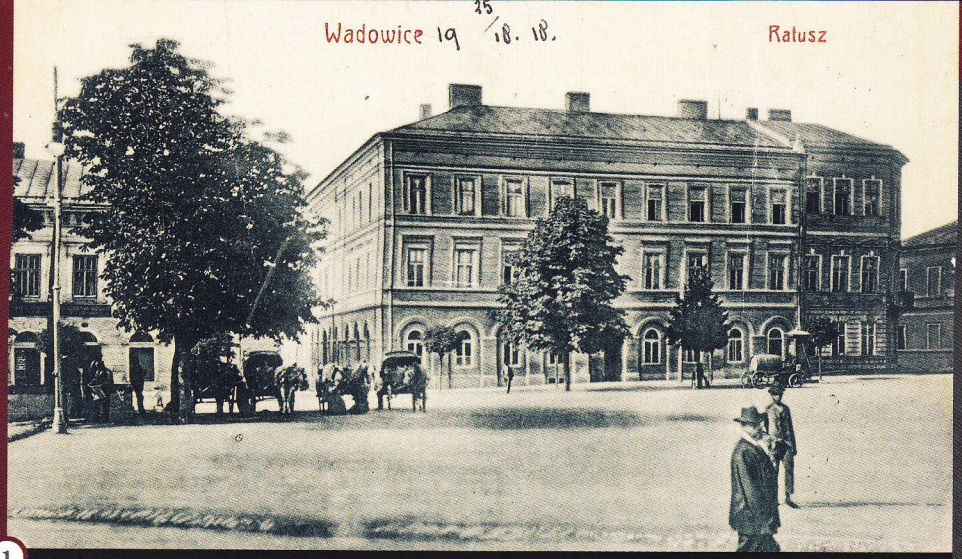

1

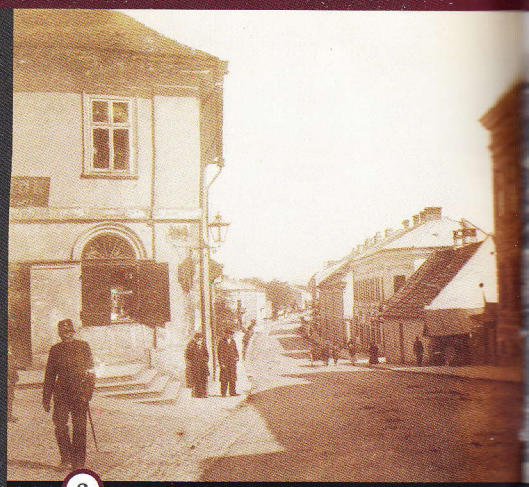

2

Po I rozbiorze Polski w 1772 r, Wadowice znalazły się w granicach monarchii austriackiej, wchodząc w skład nowo utworzonej prowincji nazwanej Galicją. Znaczący rozwój miasta nastąpił, gdy władze austriackie wybudowały drogę łączącą Wiedeń ze Lwowem i Wadowice znalazły się na ważnym szlaku komunikacyjnym. Przeniesiono tu wówczas siedzibę cyrkułu (dużej jednostki administracyjnej), a później były stolicą powiatu. W Wadowicach ulokowano koszary wojskowe, sąd, szpital i liczne urzędy. W mieście prężną działalność prowadziły organizacje i stowarzyszenia kulturalne, społeczne i patriotyczne.

3

4

1 W zabudowie placu Jana Pawła II do dzisiaj dominuje budynek Magistratu - siedziby samorządu miejskiego

2 Perspektywa ulicy Lwowskiej na przełomie XIX i XX w.

3 Widok Wadowic na karcie pocztowej wydanej w latach 90. XIX w. w dzień targowy kramami

4 Widok ogólny na Rynek od strony kościoła parafialnego (przełom XIX - XX w.)

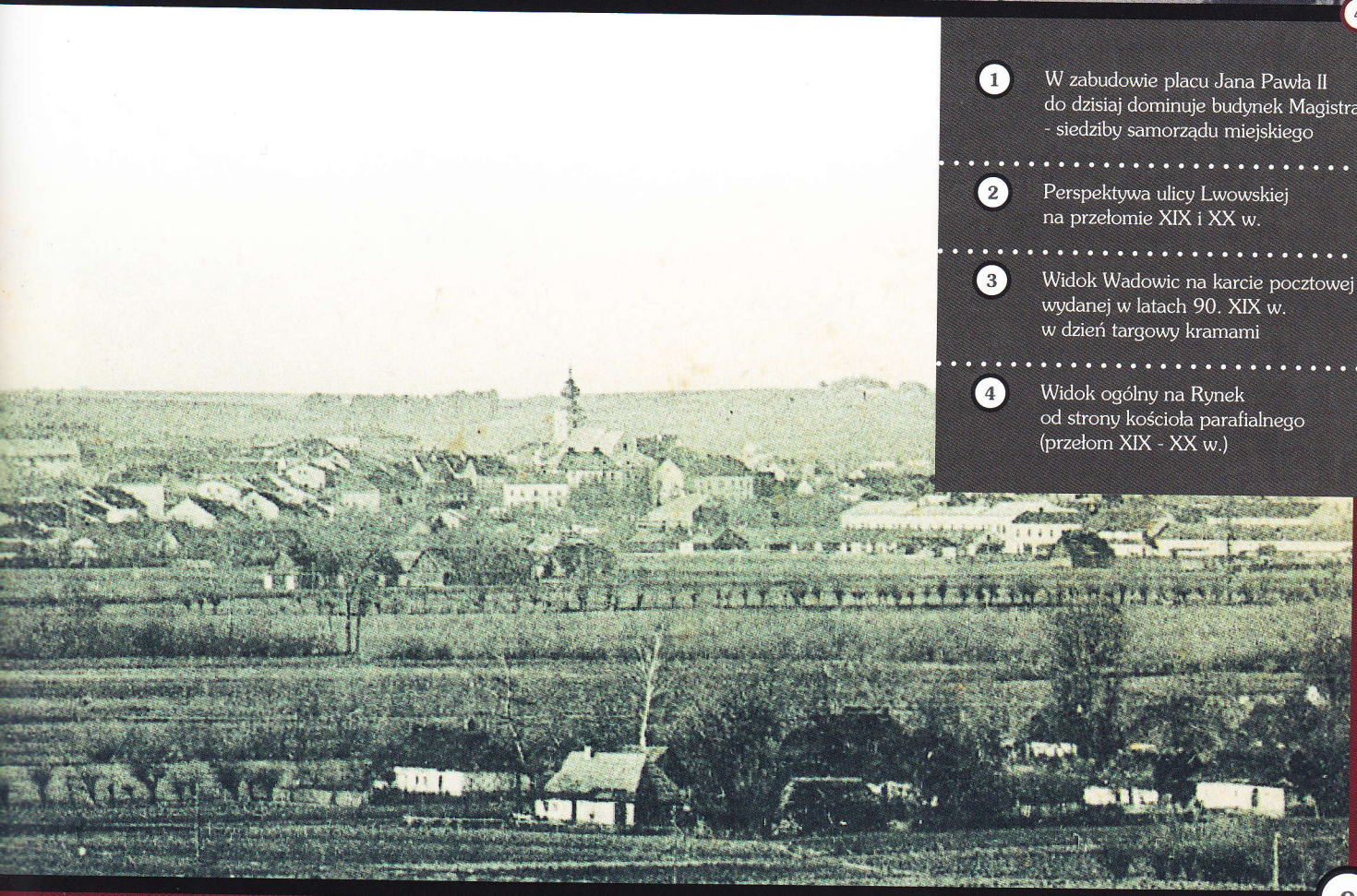

1 Wadowicki przedwojenny Rynek

2 W targowy dzień przed kościołem tradycyjnie stały kramy, w których handlowano nie tylko artykułami spożywczymi, ale także np. dewocjonaliami

3 Zawody narciarskie na wadowickim rynku

4 Członkowie wadowickiego TG Sokół na przedwojennym rynku w 1938 r.

1

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Wadowice dalej pozostały miastem powiatowym i były prężnym ośrodkiem administracyjnym, oświatowym i kulturalnym.

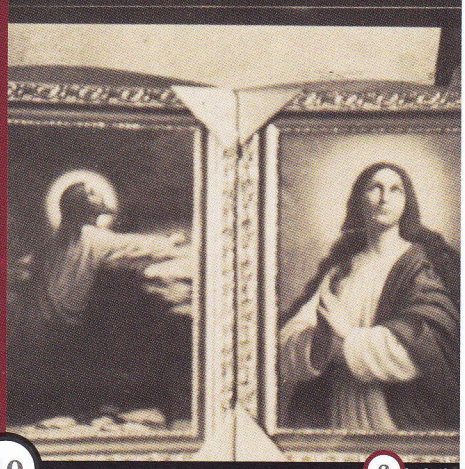

2

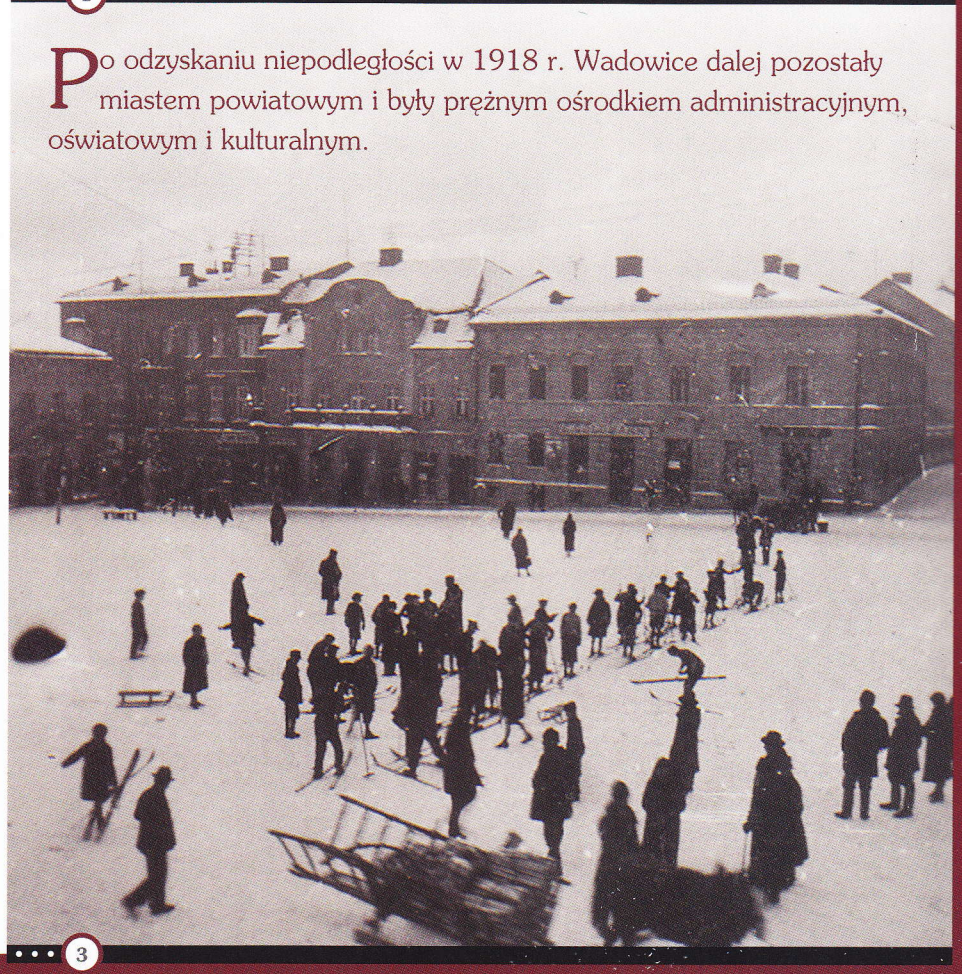

3

Wadowice
Rynek i Kościół

1 Widok na Magistrat i kościół parafialny (przełom XIX - XX w.)

2 Msza polowa na Rynku

3 Uroczystości wojskowe na wadowickim Rynku

4 Wręczenie nowej chorągwi pułkowej 12. Pułku Piechoty w dniu 1 sierpnia 1924 r.

5 W 1929 r. Wadowice gościły prezydenta Ignacego Mościckiego

Także w niepodległej Polsce na głównym placu miasta i wokół niego skupiało się życie codzienne miasta. Tradycyjnie stanowił scenę i widownię wielu najważniejszych uroczystości. Z okazji świąt narodowych czy państwowych na Rynku odprawiano Msze św. polowe, w których uczestniczyły pododdziały 12 pułku piechoty Ziemi Wadowickiej, który powstał w mieście zaraz po odzyskaniu niepodległości i wsławił się bohaterskimi walkami z bolszewikami w latach 1919-1920 oraz w kampanii wrześniowej 1939 roku.

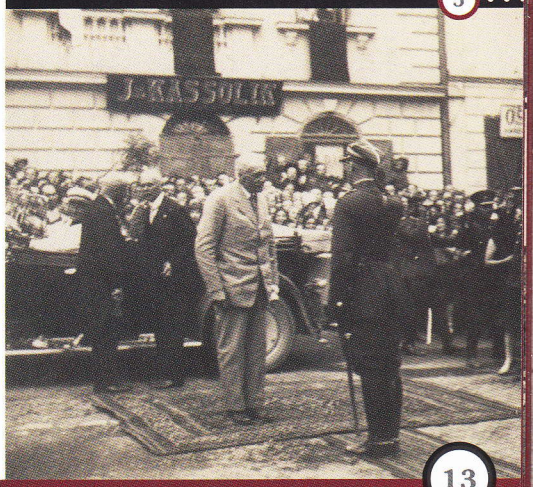

1

2

1 Święto pieśni w 1938 r.

2 Najbardziej reprezentacyjna część Rynku z dominującą bryłą Kościoła i gmachem Magistratu

3 Święto pieśni

4 Parada lekkoatletyki przed zawodami w kwietniu 1925 r.

5 Widok na ówczesny Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego – 31 lipca 1938 r.

3

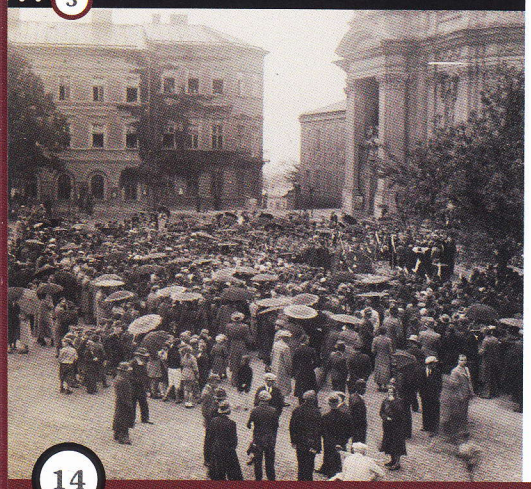

W miarę rozwoju komunikacji mechanicznej wyznaczono na rynku przystanek autobusowy oraz wybudowano dwie stacje benzynowe, z których jedna przetrwała aż do końca lat sześćdziesiątych XX w.

Od 1936 r. rynek nosił nazwę plac Marszałka Józefa Piłsudskiego.

4

1

2

Charakterystycznym elementem przedwojennego Rynku była zlokalizowana po jego północnej stronie fontanna. Wiązało się z nią kilka anegdot, przypominających niektórych obywateli, którzy kąpali się w letnie noce w przynoszącej ochłodę wodzie.

W okresie międzywojennym corocznie przez cały maj wieczorem z balkonu kościoła rozlegały się nad rynkiem pieśni maryjne, które na trąbce grał muzyk-amator, a z zawodu miejski policjant, Michał Kręcichwost.

3

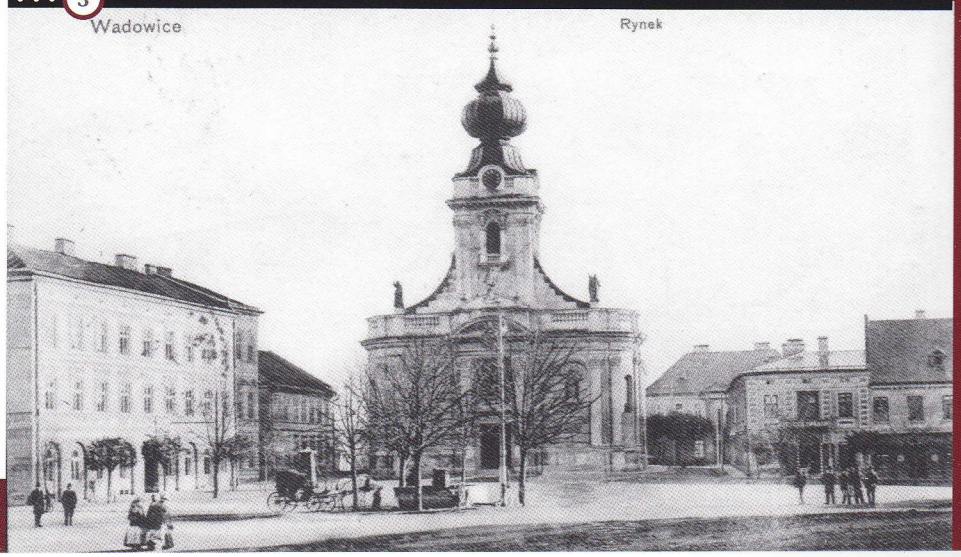

1 Kramy stawiano już w przeddzień jarmarku, czyli w środę, aby otworzyć je wczesnym świtem w targowym czy odpustowym

2 Widok z wieży kościoła

3 Na rynku stała studnia z wodą pitną dla mieszkańców, a nieopodal wśród drzew

4 zlokalizowane było poidło dla koni

1

Wzwykłe wiosenne i letnie dni, kiedy nie było targów czy uroczystości, młodzi sportowcy pod wodzą Karola Hagenhubera juniora, syna cukiernika, trenowali tu sprint na 100 m.

Podobnie jak i w latach wcześniejszych Rynek był także miejscem wielu ceremonii religijnych, m.in. wokół centralnego placu miasta prowadziła trasa procesji w święto Bożego Ciała.

1. W budynkach przy rynku mieściły się najbardziej znane zakłady usługowe i sklepy
2. Wylot ulicy Zatorskiej od strony rynku
3. Północno-zachodnia pierzeja Rynku
4. Południowa i częściowo zachodnia pierzeja Rynku
5. W przedwojniu obecny Plac Jana Pawła II – główny plac miejski – był soczewką skupiającą obraz życia miasta

1

2

Wczasie niemieckiej okupacji Wadowice zostały przyłączone do Rzeszy. Hitlerowska polityka eksterminacji doprowadziła do zagłady w obozach śmierci prawie całą, liczącą ok. 2 tys. osób, społeczność żydowską miasta.

Po remoncie dróg na rynku, przeprowadzonym przez okupantów niemieckich, pozostało jedno samotne drzewo przed Magistratem i niewidoczna w tym ujęciu lipka przed kamienicą Teofila Kluka.

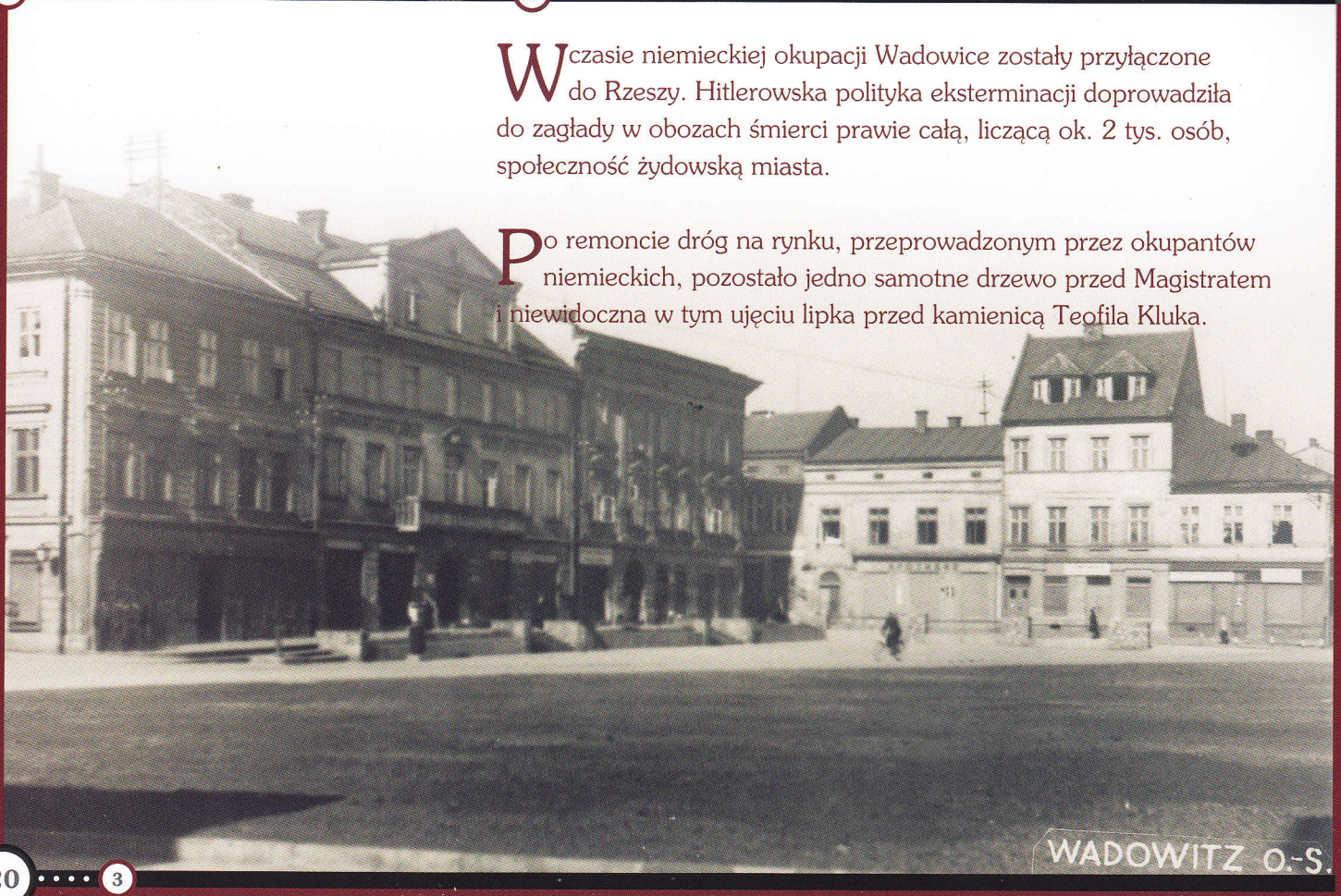

3

Po zakończeniu II wojny światowej nastały trudne lata odbudowy i totalitarne rządy lewicy. Po okresie okupacji niemieckiej, rynek nie powrócił już do swej przedwojennej nazwy Placu Józefa Piłsudskiego, ale na krótko został nazwany placem Józefa Stalina, a później został przemianowany na Plac Armii Czerwonej.

W czasach PRL-u obecny Plac Jana Pawła II utracił swój historyczny wygląd i przestał być miejscem wspólnoty, stając się typowym skwerem z wielkim betonowym pomnikiem żołnierzy Armii Czerwonej i dużą ilością krzewów, które przysłaniały zabytkową fasadę kościoła.

1 Adolf Hitler Platz Wadowice. W budynku, którym przed wojną mieszkał Karol Wojtyła, w czasie okupacji mieściła się siedziba NSDAP

2 W okresie okupacji po remoncie na Rynku pozostało jedno samotne drzewo przed Magistratem i niewidoczna w tym ujęciu lipka

3 Rynek podczas okupacji – napis głosi – Wadowitz O-S (Ober Slesien)

4 5 Wadowicki Rynek w II poł. lat 70 XX wieku

6 Wadowicki Rynek w latach 60 XX wieku

Przez dwadzieścia lat (1918-1938) rodzina Wojtyłów zamieszkiwała w sąsiadującej z kościołem kamienicy przy wadowickim Rynku, z wejściem od strony ulicy Kościelnej. Centralny plac Wadowic pozostawał dla młodego Karola, zwanego wtedy Lolkiem, jednym z ważniejszych miejsc. Tuż obok stał kościół, gdzie modlił się od dzieciństwa, przyjmował sakramenty i posługiwał do Mszy św., a nieco dalej szkoła powszechna, w której rozpoczął swoją edukację w latach 1926-1930.

2

3

Paradoksalnie wybór urodzonego w Wadowicach kardynała Karola Wojtyły na papieża w dniu 16 października 1978 r. nie przyniósł radykalnej zmiany obrazu miasta, w tym także ówczesnego placu Armii Czerwonej. Dopiero po 12 latach pontyfikatu Jana Pawła II i upadku systemu totalitarnego w Polsce, mogły nastąpić długo oczekiwane zmiany.

1 I pielgrzymka Jana Pawła II do Wadowic
2 (7 czerwca 1979 r.)

3 Jan Paweł II przyleciał do rodzinnego miasta śmigłowcem. Powitanie dostojnego gościa na stadionie „Skawy"

4 I pielgrzymka Jana Pawła II do Wadowic
5 (7 czerwca 1979 r.)

4

5

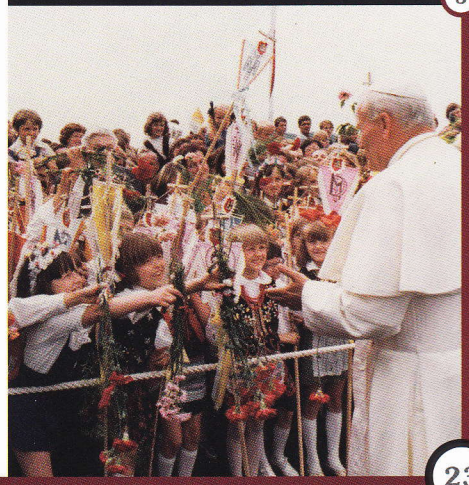

1

1 III pielgrzymka Jana Pawła II do Wadowic (16 czerwca 1999 r.)

2

3

Jan Paweł II odwiedził rodzinne miasto trzykrotnie: **7 czerwca 1979 r., 14 sierpnia 1991 r.** oraz **16 czerwca 1999 r.**

Szczególnie wizyta 16 czerwca 1999 r., kiedy Ojciec Święty przybył do Wadowic, aby ukoronować obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy, od ponad stulecia cieszący się wielkim kultem wadowiczan, przeszła do historii miasta, jako wydarzenie niezwykłe i przełomowe.

2

ΙΣ
ΙΧΣ

1 Wadowiczanie układają portret papieża Jana Pawła II – 18 maja 2002 r.

2 Koncert orkiestr strażackich w hołdzie Janowi Pawłowi II – 18 maja 2003 r.

3 Papieski śmigłowiec przelatujący nad Wadowicami – 19 VIII 2002 r.

Ojciec Święty najwyraźniej poruszony niebywałą serdecznością swoich Rodaków, podjął niepowtarzalny dialog z mieszkańcami miasta, który nieoczekiwanie przemienił się w sentymentalną podróż do krainy dzieciństwa i lat młodości. „Z wielkim wzruszeniem patrzę na to miasto lat dziecięcych, które było świadkiem mych pierwszych kroków... Tu w tym mieście wszystko się zaczęło..."

Słowa te wypowiedziane tu, w Wadowicach, przez Ojca Świętego uświadomiły milionom ludzi głęboki sens i uniwersalne znaczenie pojęcia „Małej Ojczyzny", za którą się tęskni i do której się powraca.

1

2

KOCHAMY CIĘ
CZE ŚWIĘTY
VICE

1 Wizyta papieża Benedykta XVI w Wadowicach – 27 maja 2006 r. Spotkanie z następcą papieża Jana Pawła II odbyło się na Placu Jana Pawła II

2 Msza żałobna w dniu pogrzebu papieża Jana Pawła II – 8 kwietnia 2005 r.

3 W 92 Rocznicę urodzin Karola Wojtyły (18.05.2012 r.), podczas uroczystej Mszy św. J. E. Ks .Kardynał Stanisław Dziwisz przekazał na ręce Burmistrz Wadowic Ewy Filipiak dekret Stolicy Apostolskiej

Wynikiem przemian politycznych było odrodzenie samorządu terytorialnego, przywracającego realny wpływ społeczeństwa na losy miasta. Również w Wadowicach następuje demokratyzacja życia, a nowe władze miejskie przystępują do rozwoju zaniedbanej przez pół wieku infrastruktury komunalnej. Wadowiczanie w końcu mogą być dumni i szczycić się swoim wielkim Rodakiem Janem Pawłem II, którego imieniem nazwali wadowicki rynek.

1

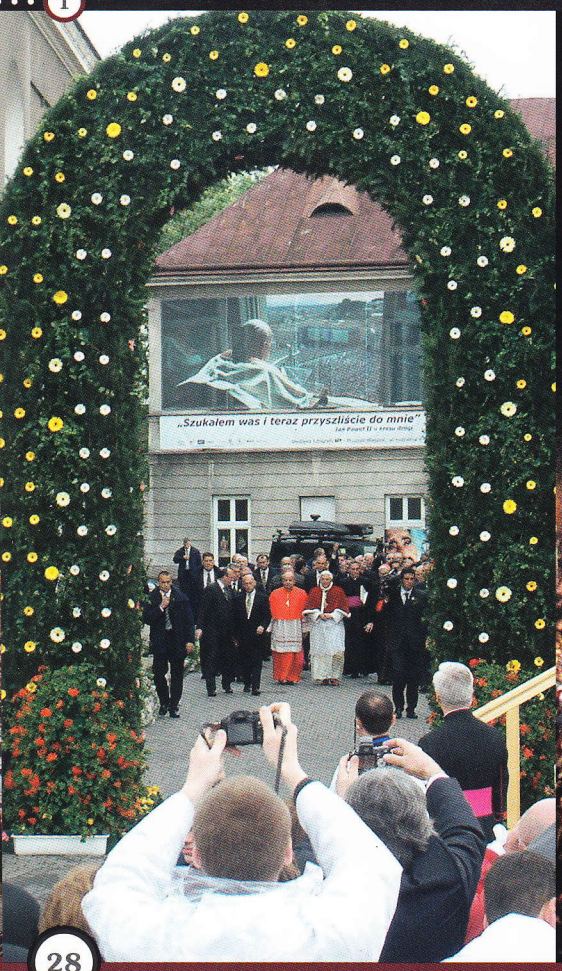

2

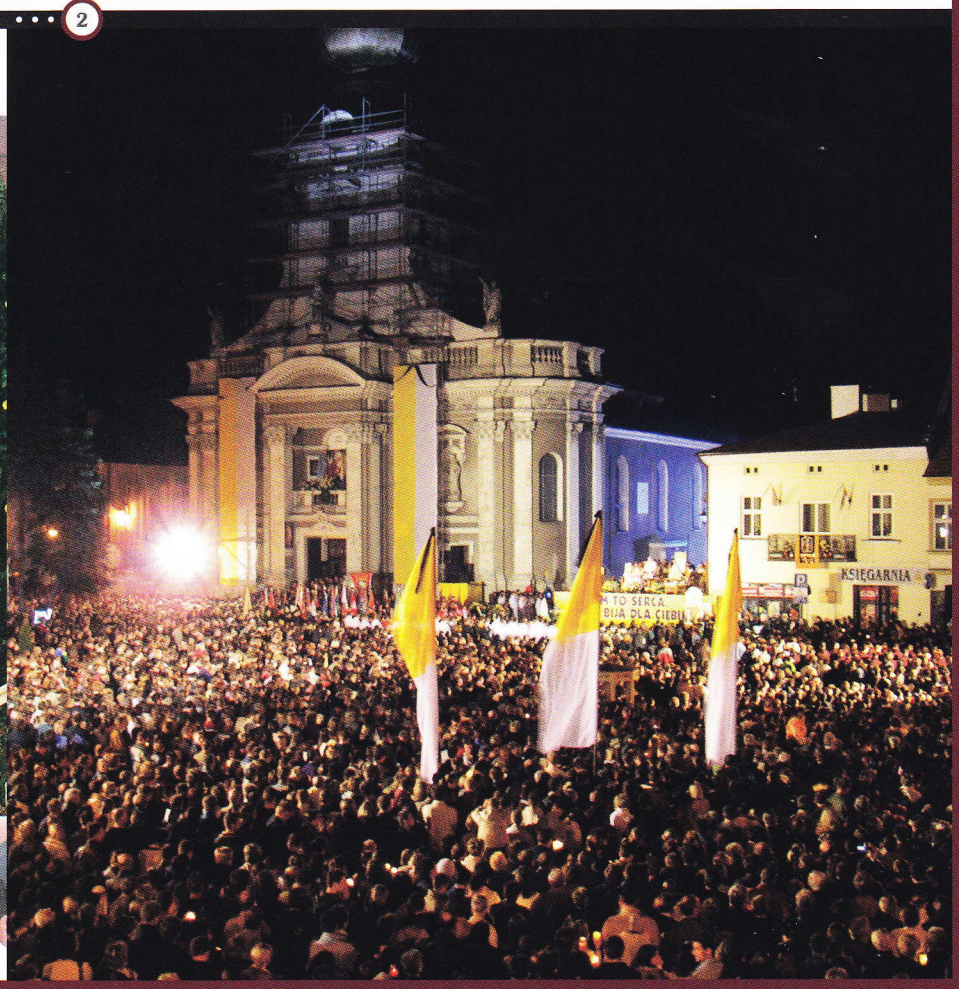

UBILAEUM
00

Przez całe dziesięciolecia największym utrapieniem mieszkańców Wadowic był ciężki ruch tranzytowy w zatłoczonym centrum miasta. Każdego dnia przez wadowicki rynek w obu kierunkach przejeżdżały tysiące ciężarówek i tirów, powodując olbrzymi hałas i zanieczyszczenie powietrza. Nowe władze samorządowe, nie zrażając się trudnościami, przystąpiły do budowy obwodnicy. Była to jedyna możliwość odblokowania zakorkowanego centrum Wadowic. Dopiero po zakończeniu budowy obwodnicy możliwe było wyprowadzenie ciężkiego ruchu tranzytowego poza centrum i przystąpienie do rewitalizacji wadowickiego rynku. Należy pamiętać, że w ramach rewitalizacji centrum Wadowic zbudowana została nowa sieć kanalizacyjna i wodociągowa. Wymienione zostały sieci energetyczne, gazowe i teletechniczne.

Wygląd Placu Jana Pawła II
po rewitalizacji

BANK
CHICAGO HEIGHTS

2

3

4

Wygląd Placu Jana Pawła II po rewitalizacji

Plac Jana Pawła II zyskał na estetyce i funkcjonalności, z architektonicznym wyeksponowaniem Bazyliki oraz domu rodzinnego Karola Wojtyły, poszerzeniem strefy dostępnej dla organizacji imprez i uroczystości. Duże wrażenie robią solidne płyty granitowe oraz nowa fontanna. Zwiększyła się także ilość terenów zielonych. Dużą ciekawostką jest rekonstrukcja starej studni miejskiej na rynku, do której po wodę chodził m.in. Karol Wojtyła. Warto podkreślić, że Urząd Miejski na rewitalizację Placu Jana Pawła II pozyskał środki z Unii Europejskiej.

Wpłytę placu wkomponowane są granitowe tablice z nazwami miejscowości i państw, które Jan Paweł II odwiedził w ciągu 27 lat swej papieskiej posługi.

5

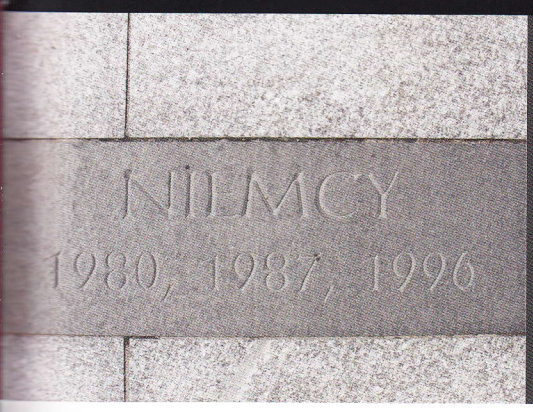

1

W lipcu 2006 r. przed Bazyliką pw. Ofiarowania NMP odsłonięto pomnik Jana Pawła II autorstwa Maksymiliana Biskupskiego. Przedstawia on postać Papieża z Wadowic symbolicznie wyruszającego z miejsca, gdzie „wszystko się zaczęło" w stronę Rzymu.

Całość, wraz z nowocześnie zaprojektowanym Muzeum - Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II, w pełni odpowiada wielkiemu wyzwaniu i nobilitacji Wadowic, jakim będzie kanonizacja Jana Pawła II.

2

Wygląd Placu Jana Pawła II po rewitalizacji

3

Zaprezentowane fotografie pochodzą ze zbiorów:

- Muzeum Miejskiego
- Archiwum Parafii Ofiarowania Najświętszej Marii Panny w Wadowicach
- Mariusza Jasińskiego
- Michała Siwca-Cielebona
- Juliusza Widlarza
- Archiwum Zespołu Szkół Publicznych Nr 3 w Wadowicach
- Portalu powiatlive.pl
- Wadowickiej Biblioteki Publicznej
- Archiwum Wiadomości Powiatowych

WADOWICE PLAC JANA PAWŁA II

PL-SK 2007-2013 ... partnerstwo dla wspólnego rozwoju ...

EUROREGION BESKIDY

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w 85% w ramach
Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013
oraz budżetu państwa w 10%